

TERUG VAN WEGGEWEEST: DE WOONSERVICEZONE

Gemeenten moeten – met minder geld dan voorheen – zorg en ondersteuning in wijken gaan organiseren. Dat doen ze samen met partners zoals woningcorporaties en zorgorganisaties. Ze omarmen daarbij het concept woonservicezone. 'Het gaat nu om samen creatieve oplossingen bedenken met de bewoners als uitgangspunt.'

➔ 'De woonservicezone beleeft momenteel een ware revival.' Het concept was volgens Yvonne Witter met name in de jaren 90 populair. Witter is adviseur bij het Aedes Actiz Kenniscentrum Wonen. Sinds die tijd zijn er in Nederland al enkele honderden woonservicezones ingericht.

Gemeenten omarmen volgens Witter het concept opnieuw omdat het Rijk een aantal zorgtaken, die via de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) worden gefinancierd, vanaf 2015 bij lokale overheden onderbrengt. Daarnaast is het Rijk vorig jaar begonnen met het versnellen van de scheiding van de financiering van wonen en zorg. Hierdoor krijgen mensen met een lichte zorgbehoefte geen indicatie meer voor een plaats in het verzorgingshuis. En met ingang van 2014 geldt dat ook voor mensen die zwaardere zorg nodig hebben waardoor het moeilijker wordt om een plek te krijgen in het verzorgingshuis.

De ingrepen in de zorgfinanciering gaan gepaard met stevige kortingen op de beschikbare budgetten in een tijd waarin de vergrijzing snel toeneemt en overheden door de economische crisis fors bezuinigen.

Witter: 'Gemeenten zien in de woonservicezone een beleidsinstrument waarmee zij de witte vlekken in de zorginfrastructuur van een wijk zichtbaar maken en de behoefte in kaart brengen. Vervolgens richten zij samen met corporaties, zorg- en welzijnsorganisaties en bewoners de noodzakelijke voorzieningen in. Op die manier willen de gemeenten met minder geld dan voorheen de zorg en maatschappelijke ondersteuning opzetten. Want dat is de uitdaging waarvoor zij staan.'

Een ideale woonservicezone, in de praktijk wordt steeds vaker gesproken van een woonservicegebied, is een wijk of buurt met tussen de 5.000

en 15.000 inwoners waarin woningen en voorzieningen zo zijn ingericht dat mensen er zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Zo zijn er voldoende op zorg aangepaste woningen, is de wijk goed bereikbaar met het openbaar vervoer, en is er minimaal een dokterspost en een prikpost aanwezig voor bloedafname.

Niet alle gemeenten zullen een complete woonservicezone inrichten. Hierbij spelen demografische verschillen een rol; in Zeist wonen nu eenmaal meer ouderen dan in een studentenstad als Groningen. En kleine kernen hebben onvoldoende omvang om het volledige programma in te vullen. De verwachting is dat gemeenten hun zorgtaken heel verschillend gaan invullen, al dan niet met behulp van een woonservicezone of -gebied.

ZORG-APP

Het opzetten van een woonservicezone begint volgens adviseur Wonen, Zorg en Welzijn Ellen Olde Bijvank met het in kaart brengen van de bestaande zorginfrastructuur. Niet alleen om zichtbaar te maken wat ontbreekt; de informatie waar gemeenten naar zoeken. Maar nadrukkelijk ook om te achterhalen wat er al is. 'Denk maar aan organisaties als De Zonnebloem, die vrijwilligers en mensen met een handicap of beperking bij elkaar brengt, of het Leger Des Heils.' De volgende stap zou volgens Olde Bijvank moeten zijn om deze partijen of zorgnetwerken te versterken of te ondersteunen waar dat nodig is.

Ondersteuning kan volgens Olde Bijvank bijvoorbeeld bestaan uit relatief eenvoudige ict-voorzieningen, die een steeds belangrijkere rol gaan spelen in woonservicegebieden. Zo bestaan er al zorg-apps waarmee de mensen die bij de ondersteuning van een oudere of gehandicapte bewoner

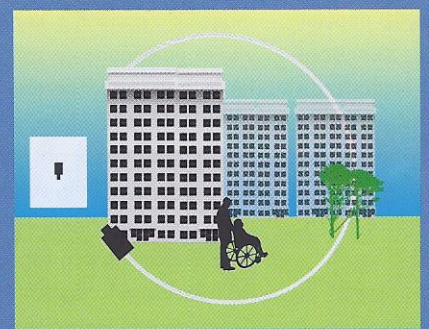
In de wijk zijn woningen en/of voorzieningen aanwezig die geschikt zijn voor intensieve zorg. Met name voor dementiepatiënten is het belangrijk om verzorging te krijgen in een hun vertrouwde omgeving.

Goed bereikbare voorzieningen zoals winkels voor dagelijkse boodschappen, brievenbus, postagentschap, recreatieve/culturele voorzieningen, kinderopvang, school.

Voldoende aangepaste of levensloopbestendige woningen met mogelijkheid tot domotica in woningen: bijvoorbeeld verlenen van zorg op afstand via glasvezelverbinding of aanwezigheid van bewegingssensoren in de woningen.

INGREDIËNTEN VOOR DE IDEALE WOONSERVICEZONE

HENK KNOL

VOORZITTER VAN BEWONERSORGANISATIE MONNIKENHOF IN VIANEN

‘Als het moet, huren we zelf een huisarts in’

Woningcorporaties spelen een belangrijke rol in het organiseren van wonen met zorg in de buurt. Daarvoor is het wel van belang dat zij niet te zeer worden beperkt in hun investeringsmogelijkheden.

Lees het interview met René de Groot, directeur van corporatie Maasdelta over de woonservicezones in Maassluis op Aedes.nl of scan de QR-code.

‘Wij hadden wat overlast in de wijk en zijn met de gemeente gaan praten. Die kwam toen met de woonservicezone. Een vreemd woord natuurlijk, maar goed.’ Ambtelijke terminologie is aan voorzitter Henk Knol van bewonersorganisatie Monnikenhof uit Vianen niet besteed. Hij wilde graag wat zaken geregeld hebben in zijn wijk. Er hingen jongeren in de buurt rond en de bewoners waren ontevreden over het groen.

De gemeente stelde in reactie hierop voor om een bewonersorganisatie op te richten en die een plaats te geven in de stuurgroep van de woonservicezone.

Groen en hangjongeren zijn anno 2014 al lang niet meer het enige onderwerp waarmee Knol en zijn burens zich bezighouden. De bewonersorganisatie is uitgegroeid tot een volwaardige partner in het zorg- en welzijnsnetwerk van Vianen. Zo verzorgen Knol en zijn leden het

Veilige woonomgeving die 's avonds goed verlicht is en verkeerstechnisch duidelijk is ingericht.

Rechte stoepen met plekken waar je met kinderwagen en rollator makkelijk kan oversteken van stoep naar stoep.

zwemuurtje van de ouderen in de wijk.
Knol: 'Van de gemeente krijgen we subsidie om het zwembad te huren.'
 De bewoners van de wijk Monnikenhof willen een eigen huisartsenpost in de wijk. Nu is dat nog niet het geval en moeten ze hiervoor naar een centrale post in een andere wijk. Knol wil gaan praten met de huisartsen om te kijken of zij aan de wens van de bewoners tegemoet kunnen komen. Mocht dat niet lukken, dan neemt hij geen genoegen met de huidige situatie. 'Het ligt aan voor de hand dat we zelf een huisarts in dienst nemen. En dan zou het mooi zijn als de corporatie ons hiervoor een ruimte ter beschikking kan stellen. Ten slotte is dat ook in het belang van hun huurders.'

zijn betrokken de overdrachten kunnen regelen. Via de mobiele telefoon wordt dan doorgegeven of de bewoner heeft gegeten, medicijnen heeft gehad en is gewassen of verbonden. Olde Bijvank: 'Omdat de afstemming van de zorg met behulp van de app makkelijk verloopt, is er bij burens, familie en vrienden grotere bereidheid om te helpen.'

Corporaties die hun woningen geschikt willen maken voor bewoning door ouderen, kunnen volgens Olde Bijvank hun inzet in eerste instantie het beste beperken tot doelgerichte kleine interventies. Want groot-schalige ombouwprogramma's zijn niet alleen kostbaar. Het is ook heel moeilijk om te voorspellen of de aangebrachte voorzieningen ook op de lange termijn in een behoefte voorzien. In plaats daarvan kan een lokale bouwmarkt betrokken worden bij het zorg-netwerk.

Volgens Olde Bijvank kunnen mensen bijvoorbeeld best zelf een bewegingssensor monteren, waarmee is te voorkomen dat ouderen na een val alleen op de grond blijven liggen. Mensen moeten alleen weten dat zo'n sensor bestaat en waar die te koop is. Wordt de apparatuur in samenwerking met een bouwmarkt ter beschikking gesteld, dan zou dat al genoeg zijn.

Olde Bijvank: 'Het gaat er om dat je de beschikbaarheid bekendmaakt. De praktijk leert dat mensen het niet erg vinden om zo'n sensor zelf te monteren zolang de kosten onder de 100 euro blijven.'

Zijn er gemeenschappelijke ruimtes nodig, bijvoorbeeld in de vorm van een wijkpost of ontmoetingsplaats, dan is het volgens Olde Bijvank beter om eerst te kijken of bestaand vastgoed hiervoor geschikt is. 'Vaak kan een flatgebouw relatief makkelijk worden aangepast. Of staan er in bijvoorbeeld een nabijgelegen woonzorgcomplex ruimtes leeg.'

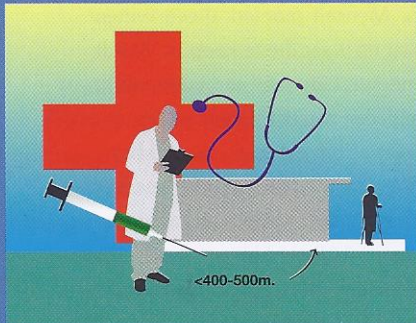
In een woonservicezone ligt de nadruk op het ondersteunen van de bestaande netwerken. En dat vraagt

INGREDIËNTEN VOOR DE IDEALE WOONSERVICEZONE

App beschikbaar die mantelzorgers ondersteunt bij bijvoorbeeld de overdracht van hun zorgtaken. Er zijn ook buurtbewoners betrokken bij de zorg voor buurtgenoten in samenwerking met zorgorganisatie(s).

Een centrum met minimaal een dokterspost en een prikpost. Helemaal ideaal is een polikliniek van een lokaal ziekenhuis en een gezamenlijk informatieloket van gemeente en andere partners voor zorg en diensten. Het centrum is op loopafstand (400 tot 500 meter) of anders goed bereikbaar met openbaar vervoer.

Een dekkend netwerk van 24-uurs zorg beschikbaar.

Goed bereikbaar openbaar vervoer met beschutte rustpunten en haltes met zitmogelijkheid. Maximale afstand tot een halte 300 meter.

BERNARD VAN DER PAUW BELEIDSMEDEWERKER WELZIJN GEMEENTE VIANEN

'Het belang van de bewoner staat voorop'

Door twee woonservicezones in te richten ontdekte de gemeente Vianen dat er onvoldoende afstemming plaatsvond in het netwerk van zorgaanbieders en -vragers. Zo was er relatief weinig contact tussen de ouderen-, buurt- en consumentenorganisaties en woningcorporatie Lekstede Wonen. En ook thuiszorg- en welzijnsorganisaties stonden nog onvoldoende bij de corporatie op het netvlies. 'Lekstede Wonen, de enige woningcorporatie in onze gemeente, werkte wel goed samen met de zorgorganisatie. Daar hebben we ons als gemeente weinig druk over hoeven maken. De afstemming met de bewoners van Vianen kon echter beter', vertelt beleidsmedewerker Welzijn Bernard van der Pauw. De oplossing is gevonden in de Stuurgroep Woonservicezones die twee keer per jaar bij elkaar komt. De ontmoetingen

hebben volgens Van der Pauw een netwerkachtig karakter. 'De deelnemers vragen gewoon aan elkaar waar ze mee bezig zijn en proberen vervolgens hun plannen te verbeteren. Zo is in de wijk Monnikenhof door Lekstede Wonen een nieuw complex gebouwd waarin op verzoek van de wijkbewoners een hospice is gerealiseerd.'

De afstemming van de plannen die aan de realisatie van de hospice vooraf is gegaan, ziet Van der Pauw als het belangrijkste resultaat van de woonservicezones in Vianen. 'Is het plan goed genoeg? Kunnen we het verbeteren? Die vragen zijn aan de orde tijdens de netwerkbijeenkomsten van de stuurgroep. Waarbij, zo beseffen inmiddels alle partijen, het belang van de bewoner voorop staat. Want daar doe je het uiteindelijk voor.'

Meer informatie over woonservicezones is te vinden in het dossier op de website van Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg, www.kcwz.nl.

volgens Olde Bijvank van corporaties een minder op vastgoed gerichte opstelling. Het gaat niet langer om het gebouw en de financiering daarvan, zoals lange tijd gebruikelijk in de relatie tussen corporaties en zorgorganisaties. Het gaat nu om samen creatieve oplossingen bedenken met de bewoner als uitgangspunt.

OORSPRONG

Dat brengt corporaties terug bij de kern van hun activiteiten, volgens Peter Verburgt van Bureau Bium, expert op het gebied van maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken. 'En dan niet zoals politici en beleidsmakers in Den Haag willen: het bouwen en beheren van woningen. Maar 'vooruit naar de oorsprong', waarbij corporaties zich opnieuw verbinden met actuele thema's.'

Zorg en welzijn is volgens Verburgt zo'n maatschappelijk thema waarbij corporaties vanzelfsprekend zijn betrokken. 'Corporaties hebben omdat zij woningen bouwen en beheren invloed op de manier waarop mensen zijn gehuisvest.' Om de zorgcomponent van het wonen echter goed in te kunnen vullen, is het noodzakelijk dat corporaties hun aangeleerde institutionele gedrag loslaten. 'Zorgorganisaties zijn er als instituties op gericht om zoveel mogelijk mensen zo efficiënt mogelijk te helpen', stelt Verburgt. Deze nadruk op de zorglogistiek heeft geleid tot grote vaak

door corporaties gebouwde en gefinancierde gebouwen, bijvoorbeeld verpleeg- en verzorgingshuizen, waarin mensen worden verzameld om te worden verzorgd.

De nadruk op logistiek en het hiermee gepaard gaande institutionele gedrag heeft er in de zorg toe geleid dat het aanbod centraal is komen te staan; dat wat zorgorganisatie en corporatie aan mensen te bieden hebben. Terwijl het in een woonservicegebied gaat om de werkelijke zorgbehoefte van mensen. En dus is er geen plaats meer voor institutioneel 'aanbod gestuurd' gedrag. Verburgt: 'Een corporatie die denkt het voor elkaar te hebben als alle huizen er keurig bijstaan omdat ze zijn verhuurd en er geen graffiti op de muren zit, doet zichzelf wat dat betreft tekort.' ●

